

<https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.2.22-33>

УДК 324:314.151(=161.2)

Роман Молдован

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

<https://orcid.org/0009-0000-7687-1441>

ПОЛІТИЧНІ КОРЕЛЯЦІЇ ДИНАМІКИ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРИ УКРАЇНИ ЯК НАСЛІДКИ ФАКТОРУ ВІЙНИ

У статті досліджено вплив міграції українських громадян, спричиненої російською агресією після 2014 р., на зміну електоральної поведінки виборців та результати виборів, зокрема президентських виборів 2014 і 2019 рр. в Україні. Розглянуто динаміку переміщення населення, трансформацію демографічної мапи України, регіональний вимір результатів виборів, дискурсивні електоральні практики та особливості участі переміщених осіб у виборчих процесах. Проаналізовано вплив міграційних процесів на політичні вподобання, явку виборців та результати голосування, а також особливості інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у нових громадах та їхню залученість у виборчий процес. Окреслено потенційні виклики та ризики для організації майбутніх виборів і прогнозування електоральних тенденцій у майбутньому. Зроблено висновок, що внутрішнє переміщення громадян в умовах війни стає не лише соціальним, а й політичним феноменом, який суттєво впливає на структуру електорату та політичну мапу України. Наголошено, що ВПО поступово формують новий електоральний сегмент, політична поведінка якого матиме значний вплив на перебіг і результати виборчих процесів в Україні, особливо у великих містах та регіонах із високим рівнем внутрішньої міграції, що потребує коригування державної політики.

Ключові слова: електоральна архітектура України, електоральна поведінка, фактор війни, міграція українців, російсько-українська війна, вибори, внутрішньо переміщені особи (ВПО).

Міграційні процеси, спричинені російською агресією проти України, що розпочалася у 2014 р., стали одним із найважливіших чинників, які трансформували соціально-політичний ландшафт країни і справили глибокий та багатогранний вплив на електоральну поведінку українських громадян. Наслідки цього впливу, зокрема, простежуються в результатах президентських виборів 2014 та 2019 рр. Анексія Автономної Республіки Крим Росією та розв'язання нею збройного конфлікту на Донбасі спровокували безпрецедентну за своїми масштабами та темпами хвилю внутрішнього і зовнішнього переміщення українців, що стала викликом для державних інституцій та суспільства загалом.

Мета цієї статті — на підставі аналізу відкритих даних про кількісно-якісні показники міграції українців, спричиненої російською агресією в період з 2014 р., та зміни електоральних уподобань під час президентських виборів 2014 і 2019 рр. встановити політичні кореляції та оцінити їхні потенційні наслідки для виборчих процесів у майбутньому.

Аналіз останніх наукових публікацій свідчить, що міграція, спричинена російською агресією з 2014 р., є динамічним явищем. Вона еволюціонувала від початкового шоку та примусового переміщення до складної взаємодії безпекових, економічних та соціальних факторів, які впливають на рішення осіб про повернення чи подальшу інтеграцію (інклюзію). Українські дослідники активно вивчають ці процеси, зокрема як внутрішнє переміщення, так і зовнішню трудову міграцію¹. З огляду на це, ефективне реагування на цю тривалу кризу потребує стійкого міждисциплінарного підходу, що поєднує політологічний, соціологічний та економічний аналіз.

Враховуючи характер російсько-української війни, яка у 2022 р. перейшла в повномасштабну фазу, проблема впливу міграції на електоральні процеси набуває ще більшої гостроти. Дослідження цього впливу є критично важливим для розуміння сучасної політичної ситуації в Україні, особливо в контексті потенційного проведення майбутніх виборів в умовах війни або в повоєнний період. Адекватне оцінювання наслідків міграційних процесів дасть змогу розробити ефективні механізми для забезпечення максимальної інклюзивності виборчого процесу разом із мінімізацією ризиків викривлення волевиявлення громадян.

Саме тому міграція українців у період з 2014 р. до сьогодні стала об'єктом пильної уваги науковців з різних галузей — економіки, соціології, політології, демографії, права та психології. Дослідники аналізують широкий спектр факторів, що зумовлюють міграційні потоки, їхню інтенсивність, напрями, а також соціально-економічні, політичні та психологічні наслідки для самих мігрантів, приймаючих громад та держави загалом.

Ці питання досліджували, зокрема, Д. Масі (Douglas S. Massey)², Х. де Хаас (Hein de Haas), М. Чайка (Mathias Czaika)³, Р. Скелдон (Ronald Skeldon)⁴, М. Піоре (Michael J. Piore) та ін. Вагомий міждисциплінарний внесок у вивчення міграції українців, її детермінант та наслідків зробили українські дослідники В. Липчук, Т. Степура, У. Садова⁵, Т. Нагорняк⁶, П. Безуглий⁷ та ін.

Аналіз останніх міждисциплінарних публікацій дослідників міграційних процесів та їхнього впливу на політичні процеси довів, що новою і перспективною темою досліджень може бути кореляція наслідків міграції та змін в електоральних уподобаннях українців, що й обумовило предмет авторського дослідження та введення в науковий обіг двох категорій аналізу — «фактор війни» та «електоральна архітектура».

Під категорією «фактор війни» автор розуміє комплексну сукупність впливів і змін, спричинених російсько-українською війною, що відображаються в динаміці показників розвитку політичних, соціокультурних та економічних процесів в Україні та, зокрема, в електоральній поведінці громадян.

¹ Українське суспільство: міграційний вимір: Національна доповідь, Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України (Київ, 2018).

² Douglas S. Massey, "Social Structure, Household Strategies, and the Cumulative Causation of Migration," *Population Index* 56, no. 1 (1990): 3–26.

³ Hein de Haas, Mathias Czaika, Marie-Laurence Flahaux, Edo Mahendra, Katharina Natter, Simona Vezzoli, and Maria Villares-Varela, "International Migration: Trends, Determinants, and Policy Effects," *Population and Development Review* 45, no. 4 (2019): 885–922, <https://doi.org/10.1111/padr.12291>.

⁴ Ronald Skeldon, *Migration and Development*, Paper presented at the United Nations Expert Group Meeting on International Migration and Development in Asia and the Pacific, Bangkok, September 2008.

⁵ Tetiana Stepura, Tetyana Nagornyak, Vasyl Lypchuk, and Uliana Sadova, "Migration-Caused Qualitative Changes in Human Potential of the States in the Territorial Migration Labour Market 'Ukraine – Poland – Germany'," *European Journal of Transformation Studies* 10, no. 1 (2022): 112–37, <https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/index.php/journal-transformation/article/view/7328>.

⁶ Tetyana Nagornyak, "The War as a Factor of Migration Processes in Ukraine During 2014–2016," Emigration Museum in Gdynia, 2017, <http://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/2259>.

⁷ Павло Безуглий, «Теоретичні засади дослідження міграційних процесів», *Політичне життя* 1 (2018): 5–13, <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2018.1.1>; Pavlo Bezugliy, "Migration as a Result of Socio-Economic State Policy," *Evropský politický a právní diskurz* 6, no. 5 (2019): 89–101, https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2019/2019-6-5/eppd_2019_6_5.pdf.

Такі кардинальні зміни демографічної (статеві-вікової) та соціальної структури українського суспільства спричинили як прямі, так і опосередковані наслідки для електоральних уподобань виборців.

Розглядаючи детальніше кореляції міграції та електоральних уподобань українців під час виборів Президента України у 2014 і 2019 рр., на думку автора, варто виокреми такі основні аспекти: зміна електоральної географії України, зміни темпів і напрямів урбанізації, вплив соціально-психологічного аспекту міграції населення на електоральний вибір, синергія регіональних уподобань і формування нових груп інтересів.

1. *Зміна електоральної географії України*, спричинена тимчасовою окупацією Росією АР Крим та частин Донецької і Луганської областей у 2014 р., кардинально вплинула на політичний ландшафт. З активного електорального поля було вилучено мільйони громадян із цих регіонів, які традиційно демонстрували політичні погляди, відмінні від центру та заходу країни, часто підтримуючи сили, що орієнтувалися на тісніші зв'язки з РФ або виражали специфічні регіональні інтереси.

Згідно з даними ЦВК, суттєве скорочення кількості виборців у цих регіонах у 2014 р. безпосередньо вплинуло на результати президентських виборів. Таке зменшення значного електорального масиву, який переважно підтримував опонентів проєвропейського курсу, підвищило відносну вагу голосів з інших регіонів, сприяючи перемозі кандидатів з проукраїнською та проєвропейською риторикою.

Крім того, масове внутрішнє переміщення осіб з окупованих територій, які зіткнулись із труднощами реалізації виборчого права, спричинило утворення нової електоральної групи, політичні погляди якої могли як зберігати попередні орієнтації, так і трансформуватися під впливом досвіду війни та перебування в новому інформаційно-соціальному середовищі.

На рис. 2 ми показали зміни кількості виборців, внесених до списку на виборах до Верховної Ради України 2012 та 2014 рр., за даними ЦВК^{10,11}.

Рис. 2. Зміна кількості виборців в областях України у 2014 р. порівняно із 2012 р.

¹⁰ Центральна виборча комісія України, *Вибори народних депутатів України 2014*, дата звернення 3 червня 2025, <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wp001.html>.

¹¹ Центральна виборча комісія України, *Вибори народних депутатів України 2012*, дата звернення 3 червня 2025, <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp001.html>.

Окрім природного зменшення кількості виборців у більшості областей, спричиненого демографічними тенденціями, пов'язаними із загальним зменшенням чисельності населення в Україні, можемо бачити суттєві зміни в АР Крим, м. Севастополі, Донецькій та Луганській областях, а саме: зменшення чисельності виборців цих регіонів на 4 962 284 виборці. Це та кількість виборців, яка не змогла реалізувати своє конституційне право волевиявлення після початку російської агресії. Винятками є тільки адміністративні одиниці з високим рівнем урбанізації, зокрема за рахунок припливу з інших областей України, — м. Київ та Київська область.

2. *Зміни темпів і напрямів урбанізації.* Вимушене переміщення значних мас населення, переважно з індустріалізованих та урбанізованих регіонів Сходу, суттєво вплинуло на демографічний ландшафт українських міст і сільських територій, посиливши процеси урбанізації за рахунок переважного спрямовування до міських агломерацій. Міста, особливо великі, пропонували ширші можливості для працевлаштування (як формального, так і неформального), доступ до соціальної інфраструктури (освіта, медицина) та розвиненішу мережу громадських та волонтерських організацій, що надавали допомогу. Згідно з даними звіту Міжнародної організації з міграції (МОМ) за 2019 р., значна частка ВПО справді обрала для проживання великі урбанізовані центри, зокрема міста-мільйонники Київ, Харків та Дніпро¹². Така концентрація новоприбулого населення неминуче впливала на соціально-економічне життя цих міст і потенційно на їхню політичну вагу як важливих електоральних центрів, де формуються суспільні настрої.

Київ, який і до 2014 р. був центром внутрішньої міграції та мав найвищий рівень урбанізації (є окремою адміністративно-територіальною одиницею), прийняв значну кількість (офіційно зареєстрованих) ВПО. На 2019 р. у столиці було зареєстровано понад 140 тис. внутрішньо переміщених осіб. Водночас у регіонах, безпосередньо уражених конфліктом (Донецька, Луганська області) та прилеглих до них (Харківська, Дніпропетровська, Запорізька області), спостерігалися складніші урбанізаційні процеси. З одного боку, обласні центри та великі міста на підконтрольній території цих областей також приймали значну кількість ВПО з окупованих районів. З іншого боку, загальний відплив населення з цих регіонів, руйнування інфраструктури та економічний спад могли призводити до уповільнення або навіть регресу урбанізаційних процесів у довгостроковій перспективі, попри тимчасове збільшення населення окремих міст за рахунок переселенців.

У цьому контексті регіони з традиційно нижчим рівнем урбанізації, як-от Закарпатська, Чернівецька, Івано-Франківська, Тернопільська та Рівненська області (до 2022 р.), хоча й приймали певну кількість ВПО, не зазнали настільки радикальних змін у співвідношенні міського та сільського населення. Вінницька область до повномасштабного вторгнення демонструвала відносно збалансований рівень міського та сільського населення (близько 50/50).

Однак потрібно враховувати обмежену можливість ВПО брати участь у виборчих процесах, оскільки немає правового механізму реалізації виборчих прав для громадян, що змінили місце проживання без реєстрації, а також для тих, хто проживав на тимчасово окупованих територіях чи виїхав за кордон. За оцінками правозахисників, зокрема Української Гельсінської спілки з прав людини, станом на 2018 р. близько півтора мільйона громадян України не могли повноцінно реалізувати своє виборче право¹³. Отже, хоча переміщення населення й посилює урбанізаційні тенденції в певних напрямках, збільшивши демографічний потенціал великих міст, прямий електоральний ефект від цього був значною мірою нівельований через системні проблеми із забезпеченням виборчих прав ВПО. Проте цей вплив ставатиме відчутнішим згодом, зокрема на наступних президентських виборах, за рахунок осідання ВПО та удосконалення законодавства.

¹² International Organization for Migration (IOM), *National Monitoring System Report on the Situation of Internally Displaced Persons: June 2019*, ReliefWeb, 2019, <https://reliefweb.int/report/ukraine/national-monitoring-system-report-situation-internally-displaced-persons-june-2019>.

¹³ Українська Гельсінська спілка з прав людини, *Втрачений голос. Чи довів ця німота?* (Київ, 2018), <https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/Vtrachenyj-holos.pdf>.

Виняткову роль потужних регіональних центрів та їхніх прилеглих територій (агломерацій), що формують стабільні електоральні анклавів із вираженою ідеологічною ідентичністю, ілюструє новий мільйонник — Львів та Львівська область як єдиний регіон, де в другому турі президентських виборів 2019 року переміг Петро Порошенко.

3. *Вплив соціально-психологічного аспекту міграції населення на електоральний вибір.* Вимушене переміщення стало травматичним досвідом, який пережили мільйони українців, як внутрішньо переміщені особи, так і жителі приймаючих громад. Цей досвід трансформувалася суспільні настрої та сформував специфічні електоральні очікування, які чітко простежувалися під час президентських кампаній 2014 та 2019 рр. У таких умовах у громадян актуалізується потреба в безпеці, стабільності, справедливості та, що важливо, чіткому баченні шляхів виходу з кризи. Соціологічні дослідження, проведені в Україні після 2014 р., та результати президентських виборів вказують на те, що питання безпеки, обороноздатності країни та припинення конфлікту стали домінуючими в ієрархії суспільних запитів. За даними Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, ВПО, як і значна частина решти населення, частіше підтримували кандидатів, чия риторика та політичний бекграунд асоціювалися зі здатністю протистояти зовнішній агресії та гарантувати національну безпеку¹⁴.

У 2014 р. цей запит знайшов своє відображення у значній підтримці Петра Порошенка. В умовах гострої фази російської агресії, анексії Криму та розгортання бойових дій на Донбасі багато виборців, включно з тими, хто був змушений покинути свої домівки, сприймали його кандидатуру як уособлення рішучості в протидії агресору та консолідації нації перед обличчям зовнішньої загрози.

До 2019 р. соціально-психологічний фон суттєво змінився. П'ять років виснажливого конфлікту, несправджені надії на швидкі рішення та значні людські й економічні втрати призвели до накопичення втоми від війни у значної частини суспільства. На цьому тлі зростає запит не так на мілітарну риторіку, як на пошук нових компромісних шляхів досягнення миру та повернення до нормального життя. Переконливу перемогу Володимира Зеленського¹⁵ можна інтерпретувати, серед іншого, як відображення цього зміненого суспільного настрою. Яскравим прикладом є передвиборчий наратив Володимира Зеленського, який значною мірою уникав жорсткої мілітарної риторики, притаманної попереднім виборам, і натомість зосереджувався на ідеї інших підходів до вирішення конфлікту на Донбасі та нових обличчя у політиці. Хоча Зеленський уникав конкретики щодо формули миру під час кампанії, його загальний меседж про досягнення миру з'являвся в різних варіаціях у більшості публічних виступів та відеозвернень передвиборчого періоду. Такі тези, як «потрібно просто перестати стріляти» або «я залишу посаду, якщо не досягну миру», акцентували увагу на прагненні до миру та однозначно резонували із запитом суспільства на дескалацію та мирні ініціативи, відрізняючись від більш жорсткої риторики опонента, сприяючи консолідації голосів тих, хто втомився від війни.

Ці тенденції ілюструють, який вплив мав «фактор війни», зокрема в прояві міграції, на мотиви вибору українських виборців та наскільки потужним каталізатором зміни електоральних пререференцій він став.

4. *Синергія регіональних уподобань і формування нових груп інтересів,* що виникали в результаті інтеграції релокованого бізнесу та внутрішньо переміщених осіб до тилових регіонів України. Інтеграція переселенців із Донецької та Луганської областей чи Криму, а після 2022 р. і з інших значно ширших територій Півдня та Сходу України до нових громад не є одностороннім процесом. Взаємодіючи з місцевим населенням, переселенці, з одного боку, адаптувалися до нових умов, а з другого — вплинули на локальні суспільні настрої.

Релокований бізнес, створюючи нові робочі місця, додану вартість та наповнюючи місцеві бюджети новими податками, вплинув на економічну структуру та формування нових груп

¹⁴ Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, *Вибори-2014: мотивація вибору та сподівання громадян — що змінилося порівняно з виборами-2010?* 2014, <https://dif.org.ua/article/vibori-2014-motivatsiya-viboru-ta-spodivannya-gromadyan-shcho-zminilosya-porivnyano-z-viborami-2010>.

¹⁵ Центральна виборча комісія України, *Вибори Президента України 2019: Офіційні результати голосування у другому турі*, дата звернення 4 липня 2025, <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp300pt001f01=720.html>.

економічних інтересів, які мають специфічні потреби, що можуть транслюватись у відповідну електоральну поведінку й підтримку політичних акторів, здатних представляти і захищати ці інтереси. Наприклад, інтереси внутрішньо переміщених осіб щодо отримання житла, соціального захисту, стабільного доходу чи компенсацій за втрачене майно, а також інших потреб можуть об'єднувати людей різного походження та попередніх політичних поглядів.

Отже, явка виборців на президентських виборах в Автономній Республіці Крим, місті Севастополі, Донецькій та Луганській областях зменшилася із 5 345 102¹⁶ виборців у другому турі 2010 р. до 168 062 у 2014 р. — більш ніж у 30 разів. А загальна явка по країні знизилася з 25 493 529 виборців у другому турі 2010 р. до 18 019 504¹⁷ у 2014 р. — майже на третину.

Наслідком цих масштабних перетворень є значне ускладнення прогнозування електоральних тенденцій 2025 та наступних років. Традиційні електоральні карти та моделі, що спиралися на усталені регіональні поділи, зазнали кардинальних перетворень. Перерозподіл населення особливо відчутний у регіонах найбільшого відпливу (Схід, Південь) та найбільшого припливу (Центр, Захід). Скорочення кількості виборців у раніше густонаселених індустріальних регіонах Сходу та Півдня з одночасним зростанням їхньої чисельності в центральних і західних областях не просто змінює баланс голосів, а може призвести до зміни політичної ваги окремих областей та впливу окремих політичних акторів.

Ефект описаних змін на електоральну поведінку буде довгостроковим і багатограним. А це означає, що потрібно розробити нові методологічні підходи для аналізу та прогнозування політичних процесів в Україні.

Висновки. Міграція населення України у 2014–2019 рр. стала не тільки важливим чинником, що суттєво змінив демографічну, соціально-економічну та політичну реальність держави, а й актуальним предметом міждисциплінарних досліджень. Аналіз останніх наукових публікацій дослідників міграційних процесів обумовив предмет авторського дослідження, що мало на меті встановити політичні кореляції між кількісно-якісними показниками міграції українців, спричиненої російською агресією в період з 2014 р., та зміною електоральних уподобань під час президентських виборів 2014 і 2019 рр., щоб оцінити їхні потенційні наслідки для виборчих процесів у майбутньому.

Масове внутрішнє переміщення, спричинене російською агресією, призвело до зміни електоральної архітектури України в частині перерозподілу електорату між регіонами, що, своєю чергою, трансформувало електоральну географію країни. Ці зміни вплинули на політичні уподобання, активність участі у виборах та результати голосування, особливо в тих регіонах, де частка внутрішньо переміщених осіб виявилася найбільшою. Прогнозуючи вплив цих факторів на наступні президентські вибори в Україні, варто визнати необхідність коригування державної регіональної політики з фокусом на інтеграцію ВПО до громад, де вони перебувають, мінімізуючи можливість їх локального розміщення та концентрованого впливу на електоральні смаки локальних територій.

Прямий вплив передовсім проявився у фізичній неможливості значної частини громадян, що проживали на окупованих територіях Криму та окремих районів Донецької та Луганської областей, взяти участь у голосуванні. Це, своєю чергою, призвело до суттєвого викривлення репрезентативності виборів, адже цілі регіони, що традиційно мали свої електоральні особливості, були фактично вилучені з виборчого процесу. Крім того, внутрішньо переміщені особи зіткнулися з численними правовими та логістичними перешкодами для реалізації свого виборчого права, що також вплинуло як на явку загалом, так і на розподіл голосів між кандидатами.

Опосередкований вплив може бути ще складнішим і багатовимірним. По-перше, війна та спричинені нею переміщення населення кардинально змінили суспільні настрої, актуалізувавши

¹⁶ Центральна виборча комісія України, *Вибори Президента України 2010*, дата звернення 3 червня 2025, <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2010/WP0011.html>.

¹⁷ Центральна виборча комісія України, *Вибори Президента України 2014*, дата звернення 3 червня 2025, <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2014/wp001.html>.

питання національної безпеки, територіальної цілісності та патріотизму, що позначилося на підходах до вибору кандидатів та політичних сил. Як у 2014 р. суспільний запит на рішучу протидію агресії зумовив консолідацію навколо Петра Порошенка, так і у 2019 р. втома від війни та прагнення «нового обличчя» для досягнення миру стали ключовими факторами, що забезпечили перемогу Володимира Зеленського. Крім того, неминуче слід очікувати політизації ветеранів і військових як суб'єктної політичної сили наступних виборів усіх рівнів.

По-друге, відбулися зміни в регіональній структурі електорату: концентрація ВПО в певних областях та громадах, інтеграція їх у місцеві громади могли модифікувати традиційні електоральні карти.

За даними звіту національної системи моніторингу, у червні 2019 р. частка ВПО, котрі повідомили, що інтегровані в місцеву громаду, становила 51 %, тоді як 40 % заявляли про часткову інтегрованість. Головними умовами успішної інтеграції, які називали ВПО, залишаються житло, постійний дохід та зайнятість. Частка ВПО, котрі повідомили, що відчували дискримінацію у зв'язку з їхнім статусом ВПО, становить 6 %. Відчуття дискримінації або несправедливого ставлення, зазначене ВПО, стосується переважно охорони здоров'я (37 %), працевлаштування (31 %), житла (30 %) та взаємодії з місцевим населенням (25 %) ¹⁸.

Отже, достатньо велика спільнота ВПО може стати достатньо впливовою політичною та економічною силою в громаді під час місцевих виборів як у вимірі однорідного електорального анклаву з яскраво вираженими спільними інтересами, так і як потенційний фундамент для формування окремого політичного суб'єкта, який зможе лобювати її інтереси та брати безпосередню участь у формуванні місцевої політики.

По-третє, сам факт існування значної кількості переміщених осіб та проблеми, пов'язані з їхнім статусом та забезпеченням прав, стали важливим пунктом політичного дискурсу та об'єктом маніпуляцій з боку різних політичних акторів. У політичних промовах уже доволі часто приділяють увагу як внутрішньо переміщеним особам, так і переселенцям, які виїхали за кордон. Створення Міністерства національної єдності України — зайве тому підтвердження. Слід очікувати, що тематика ВПО з'явиться в програмах політичних лідерів на наступних виборах усіх рівнів. Аналіз участі ВПО у виборах, їхньої політичної поведінки, рівня мобілізації та електоральних преференцій дає змогу глибше зрозуміти механізми адаптації нових виборчих груп та зростання їхньої ролі в політичному житті країни.

Отже, окрім кращого розуміння причин формування конкретних електоральних результатів, вивчення впливу міграційних процесів на вибори є також важливим для прогнозування політичних тенденцій у майбутньому. Варто наголосити, що ВПО поступово формують новий електоральний сегмент, політична поведінка якого матиме значний вплив на майбутні виборчі процеси в Україні, особливо у великих містах та регіонах із високим рівнем внутрішньої міграції.

Потрібно радикально переосмислити державну політику щодо вимушених внутрішньо переміщених осіб в Україні, виходячи за межі простої «інтеграції» та націлюючись на повноцінну інклюзію. Це передбачає активне запобігання утворенню відокремлених «гетто» або компактних поселень ВПО всередині громад, оскільки такі анклави не лише ускладнюють соціально-економічну адаптацію переселенців, а й створюють підґрунтя для майбутніх соціальних напружень, підкреслюючи регіональні відмінності та потенційно підриваючи національну єдність в умовах тривалої російсько-української війни. Справжня інклюзія вимагає цілеспрямованих програм розселення, забезпечення рівного доступу до ресурсів та активного залучення ВПО до всіх сфер життя приймаючих громад на однакових умовах.

Загалом, на підставі проведеного аналізу можна стверджувати про наявність прямої кореляції між міграцією українців, спричиненою російською агресією з 2014 р., та змінами електоральних уподобань, що дає змогу оцінити потенційні наслідки виборчих процесів в Україні у майбутньому, які варто взяти до уваги в практичному та дослідницькому вимірах.

¹⁸ Міжнародна організація з міграції (МОМ), *Національне опитування щодо мобільності. Раунд 14, червень 2019, дата звернення 3 липня 2025*, https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/nms_round_14_ukr_web.pdf.

Список використаних джерел

- Безуглий, П. Г. «Теоретичні засади дослідження міграційних процесів». *Політичне життя* 1 (2018): 5–13. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2018.1.1>.
- Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. *Українське суспільство: міграційний вимір: Національна доповідь*. Київ, 2018.
- Міжнародна організація з міграції (МОМ). *Національне опитування щодо мобільності. Раунд 14. Червень 2019 р.* Дата звернення 4 липня 2025. https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/nms_round_14_ukr_web.pdf.
- Міністерство соціальної політики України. «В Україні зареєстровано понад 1,4 млн внутрішньо переміщених осіб». 25 жовтня 2019. <https://www.msp.gov.ua/news/17539.html>.
- Українська Гельсінкська спілка з прав людини. *Втрачений голос. Чи довічна ця німота?* Київ, 2018. <https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/Vtrachenyj-holos.pdf>.
- Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. *Вибори-2014: мотивація вибору та сподівання громадян — що змінилося порівняно з виборами-2010?* 5 червня 2014. <https://dif.org.ua/article/vibori-2014-motivatsiya-viboru-ta-spodivannya-gromadyan-shcho-zminilosya-porivnyano-z-viborami-2010>.
- Центральна виборча комісія України. *Вибори Президента України 2010*. Дата звернення 4 липня 2025. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2010/WP0011.html>.
- Центральна виборча комісія України. *Вибори народних депутатів України 2012*. Дата звернення 4 липня 2025. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp001.html>.
- Центральна виборча комісія України. *Вибори народних депутатів України 2014*. Дата звернення 4 липня 2025. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wp001.html>.
- Центральна виборча комісія України. *Вибори Президента України 2014*. Дата звернення 4 липня 2025. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2014/wp001.html>.
- Центральна виборча комісія України. *Позачергові вибори Президента України 2014 року*. 2014. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2014/wp001.html>.
- Bezugliy, Pavlo. “Migration as a Result of Socio-Economic State Policy.” *Evropský politický a právní diskurz* 6, no. 5 (2019): 89–101. https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2019/2019-6-5/eppd_2019_6_5.pdf.
- De Haas, Hein, Mathias Czaika, Marie-Laurence Flahaux, Edo Mahendra, Katharina Natter, Simona Vezzoli, and Maria Villares-Varela. “International Migration: Trends, Determinants, and Policy Effects.” *Population and Development Review* 45, no. 4 (2019): 885–922. <https://doi.org/10.1111/padr.12291>.
- International Organization for Migration (IOM). *National Monitoring System Report on the Situation of Internally Displaced Persons: June 2019*. ReliefWeb. 2019. <https://reliefweb.int/report/ukraine/national-monitoring-system-report-situation-internally-displaced-persons-june-2019>.
- Massey, Douglas S. “Social Structure, Household Strategies, and the Cumulative Causation of Migration.” *Population Index* 56, no. 1 (1990): 3–26.
- Nagornyak, Tetyana. “The War as a Factor of Migration Processes in Ukraine During 2014–2016.” Emigration Museum in Gdynia, 2017. <http://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/2259>.
- Stepura, Tetiana, Tetyana Nagornyak, Vasyly Lypchuk, and Uliana Sadova, “Migration-Caused Qualitative Changes in Human Potential of the States in the Territorial Migration Labour Market ‘Ukraine – Poland – Germany’,” *European Journal of Transformation Studies* 10, no. 1 (2022): 112–37, <https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/index.php/journal-transformation/article/view/7328>.
- Skeldon, Ronald. *Migration and Development*. Paper presented at the United Nations Expert Group Meeting on International Migration and Development in Asia and the Pacific, Bangkok, September 2008.
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). *Refugee statistics — Data summaries: Population totals for Ukraine (2019)*. UNHCR, 2019. https://www.unhcr.org/refugee-statistics/data-summaries?data_summaries%5Bcountry%5D=200&data_summaries%5Byear%5D=2019&data_summaries%5BpopType%5D=FDP.

Bibliography

- Bezuglyi, Pavlo. "Migration as an Object of Political Research." *Political Life* 1 (2018): 5–13. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2018.1.1> [in Ukrainian].
- Bezuglyi, Pavlo. "Migration as a Result of Socio-Economic State Policy." *Evropský politický a právní diskurz* 6, no. 5 (2019): 89–101. https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2019/2019-6-5/eppd_2019_6_5.pdf.
- Central Election Commission of Ukraine. *Vybory Prezydenta Ukrainy 2010* [Election of the President of Ukraine, 2010]. 2010. Accessed July 4, 2025. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2010/WP0011.html> [in Ukrainian].
- Central Election Commission of Ukraine. *Vybory narodnykh deputativ Ukrainy 2012* [Election of Members of Parliament of Ukraine, 2012]. 2012. Accessed July 4, 2025. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2012/wp001.html> [in Ukrainian].
- Central Election Commission of Ukraine. *Pozachergovi vybory Prezydenta Ukrainy 2014 roku* [Extraordinary Election of the President of Ukraine, 2014]. 2014. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2014/wp001.html> [in Ukrainian].
- Central Election Commission of Ukraine. *Vybory narodnykh deputativ Ukrainy 2014* [Election of Members of Parliament of Ukraine, 2014]. 2014. Accessed July 4, 2025. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wp001.html> [in Ukrainian].
- Central Election Commission of Ukraine. *Vybory Prezydenta Ukrainy 2014* [Election of the President of Ukraine, 2014]. 2014. Accessed July 4, 2025. <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2014/wp001.html> [in Ukrainian].
- De Haas, Hein, Mathias Czaika, Marie-Laurence Flahaux, Edo Mahendra, Katharina Natter, Simona Vezzoli, and Maria Villares-Varela. "International Migration: Trends, Determinants, and Policy Effects." *Population and Development Review* 45, no. 4 (2019): 885–922. <https://doi.org/10.1111/padr.12291>.
- Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation. *Vybory-2014: motyvatsiia vyboru ta spodivannia hromadian — shcho zminylosia porivnianno z vyboramy-2010?* [Elections 2014: Motivation and Expectations of Citizens — What Has Changed Compared to the 2010 Elections?]. 2014. <https://dif.org.ua/article/vibori-2014-motivatsiya-vyboru-ta-spodivannia-hromadyan-shcho-zminylosia-porivnyano-z-viborami-2010> [in Ukrainian].
- International Organization for Migration (IOM). *National Monitoring System Report on the Situation of Internally Displaced Persons: June 2019*. ReliefWeb. 2019. <https://reliefweb.int/report/ukraine/national-monitoring-system-report-situation-internally-displaced-persons-june-2019>.
- International Organization for Migration (IOM). *Natsionalne opytuvannia shchodo mobilnosti. Raund 14 [Mobility Tracking Assessment, Round 14. June 2019]*. Accessed July 4, 2025. https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbdl1861/files/documents/nms_round_14_ukr_web.pdf [in Ukrainian].
- Massey, Douglas S. "Social Structure, Household Strategies, and the Cumulative Causation of Migration." *Population Index* 56, no. 1 (1990): 3–26.
- Ministry of Social Policy of Ukraine. "V Ukraini zareiestrovano ponad 1,4 mln vnutrishno peremishchenykh osib" ["Over 1.4 Million Internally Displaced Persons Registered in Ukraine"]. October 25, 2019. <https://www.msp.gov.ua/news/17539.html> [in Ukrainian].
- Nagornyak, Tetyana. "The War as a Factor of Migration Processes in Ukraine During 2014–2016." Emigration Museum in Gdynia, 2017. <http://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/2259>.
- Ptoukha Institute for Demography and Social Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. *Ukrainske suspilstvo: mihratsiyni vymir: Natsionalna dopovid [Ukrainian Society: Migration Dimension: National Report]*. Kyiv, 2018 [in Ukrainian].
- Skeldon, Ronald. *Migration and Development*. Paper presented at the United Nations Expert Group Meeting on International Migration and Development in Asia and the Pacific, Bangkok, September 2008.
- Stepura, Tetiana, Tetyana Nagornyak, Vasyl Lypchuk, and Uliana Sadova, "Migration-Caused Qualitative Changes in Human Potential of the States in the Territorial Migration Labour Market 'Ukraine – Poland – Germany'," *European Journal of Transformation Studies* 10, no. 1 (2022): 112–37, <https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/index.php/journal-transformation/article/view/7328>.
- Ukrainian Helsinki Human Rights Union. *Vtrachenyi holos. Chy dovichna tsia nimota? [Lost Voice. Is this muteness permanent?]*. Kyiv, 2018. <https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/Vtrachenyj-holos.pdf> [in Ukrainian].
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). *Refugee Statistics — Data Summaries: Population Totals for Ukraine (2019)*. UNHCR. 2019. https://www.unhcr.org/refugee-statistics/data-summaries?data_summaries%5Bcountry%5D=200&data_summaries%5Byear%5D=2019&data_summaries%5BpopType%5D=FDP.

Roman Moldovan

National University of Kyiv-Mohyla Academy

POLITICAL CORRELATIONS BETWEEN THE DYNAMICS OF MIGRATION PROCESSES AND ELECTORAL ARCHITECTURE AS CONSEQUENCES OF THE WAR FACTOR IN UKRAINE

Abstract

This article explores the impact of both internal and external migration of Ukrainian citizens, triggered by Russian military aggression after 2014, on the transformation of voters' electoral behavior, particularly in the context of the 2014 and 2019 presidential elections in Ukraine. The focus is on how large-scale population displacement, both within the country and abroad, has altered the socio-political structure of the electorate. The study examines the dynamics and territorial distribution of internal migration, as well as the transformation of Ukraine's demographic landscape, which has directly affected the regional dimension of electoral outcomes. Special attention is given to the analysis of discursive electoral practices, the specifics of internally displaced persons' (IDPs) participation in elections, and the institutional and legal mechanisms governing their electoral inclusion. The article provides a detailed analysis of how migration processes have influenced political preferences, changes in the level of political mobilization, voter turnout, and the final voting results in certain regions. It also addresses the integration of IDPs into new communities, the degree of their socio-political adaptation, and their involvement in local political processes. Particular attention is paid to identifying the potential challenges and risks associated with organizing future elections amid ongoing migratory turbulence, as well as outlining possible scenarios for the development of electoral trends in the medium and long term. The study concludes that internal displacement amid armed conflict has acquired not only a social but also a pronounced political character, fundamentally reshaping the spatial structure of the electorate and complicating traditional voting patterns. The article emphasizes that IDPs are gradually forming a new electoral segment whose political behavior is becoming an increasingly significant factor influencing the course and outcomes of electoral processes in Ukraine. This is especially relevant for large cities, regional centers, and areas with high levels of internal migration, thereby necessitating a revision and adaptation of state policy in the fields of electoral legislation, migration management, and the protection of the political rights of displaced persons.

Keywords: electoral architecture of Ukraine, electoral behavior, war factor, migration of Ukrainians, Russo-Ukrainian war, elections, internally displaced persons (IDPs).

Подано / Submitted: 20.06.2025

Прийнято до публікації після рецензування / Accepted: 08.07.2025

Оприлюднено / Published: 21.08.2025

Молдован Роман Володимирович — здобувач ступеня доктора філософії з політології, Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Moldovan Roman — PhD student in Political Sciences, National University of Kyiv-Mohyla Academy

ORCID iD: 0009-0000-7687-1441

E-mail: r.moldovan@ukma.edu.ua

Цитування (Чикаго: виноска і бібліографія):

Молдован, Роман. «Політичні кореляції динаміки міграційних процесів та електоральної архітектури України як наслідки фактору війни». *Empirio* 2, № 2 (2025): 22–33. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.2.22-33>.

Citation (Chicago: Notes and Bibliography):

Moldovan, Roman. “Political Correlations between the Dynamics of Migration Processes and Electoral Architecture as Consequences of the War Factor in Ukraine.” *Empirio* 2, no. 2 (2025): 22–33. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.2.22-33> [in Ukrainian].

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)